

Nr 123.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionsrätt för kaptenen i livgrenadjärregementets reserv E. A. Clementz m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att biträffa de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt under punkterna 1:o—3:o.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG, KOCK.

Statsrådet Ericsson anmäler uppkomna frågor angående *dels* pensionsrätt för kaptenen i livgrenadjärregementets reserv Ernst Alfred Clementz, *dels* förhöjd familjepension åt byråchefen Ernst Vilhelm Sundströms efterlevande, *dels ock* familjepensionsrätt för förre trafikchefen vid Borås—Jönköpings järnvägsaktiebolag John Teodor Hellroth. Föredraganden anför därvid följande.

1:o.

Kaptenen i livgrenadjärregementets reserv Ernst Alfred Clementz. Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Clementz är född den 11 juni 1887 och alltså 60 år gammal; att han varit anställd vid poliskåren i Malmö från och med den 1 augusti 1913 till och med den 18 september 1919, därav intill den 31 mars 1915

såsom extra konstapel, under tiden 1 april 1915—13 maj 1918 såsom ordinarie konstapel och under tiden därefter såsom detektivkonstapel;

att Clementz, efter av honom gjord ansökning, den 15 september 1919 av kommandanten i Boden utnämns och förordnats till poliskommissarie vid fästningspolisen därstädes (lönegrad Ca 21 enligt numera gällande lönebestämmelser);

att Kungl. Maj:t, efter besvär av vissa Clementz' medsökande, genom beslut den 31 december 1919 på grund av formell felaktighet vid ansökningsförfarandet undanröjt nyssnämnda utnämning;

att Clementz uppehållit poliskommissarietjänsten i Boden från utnämningen intill den 20 mars 1920, då annan person tillträdde tjänsten;

att Clementz i samband med utnämningen till poliskommissarie nödgats begära avsked från sin befattning vid Malmö poliskår och efter utnämningens undanröjande icke ägt möjlighet återvinna denna befattning;

att Clementz innehaft anställning såsom tulldetektiv vid tullverket från och med den 6 november 1925 till och med den 31 december 1928, då tull-detektivtjänsten indragits;

att Clementz, som år 1919 utnämns till löjtnant i reserven och år 1930 befordrats till kapten i reserven, på egen begäran varit inbeordrad till militärtjänstgöring i egenskap av reservofficer alltsedan den 28 juli 1930, därvid han åtnjutit avlöning såsom motsvarande beställningshavare å aktiv stat;

att Clementz före sist omnämnda tidpunkt fullgjort den tjänstgöring, som ålegat honom enligt vederbörlig reservbefälsförordning, och år 1929 utbekommit kapitaliserade värdet av honom tillkommande reservpension;

samt att Clementz' nuvarande kommendering till militärtjänstgöring avser tiden längst intill den 1 juli 1948.

År 1928 uttog Clementz vid Stockholms rådhusrätt stämning å Kungl. Maj:t och Kronan och yrkade, under åberopande av att Kungl. Maj:ts beslut, varigenom hans utnämning i Boden undanröjts, icke stått i överensstämmelse med gällande författningar, ersättning för den skada, han genom beslutet lidit. *Rådhusrätten* utlät sig genom dom den 5 december 1928 sålunda.

Enär kommandanten i Boden genom en till Clementz utfärdad fullmakt utnämns och förordnat Clementz att från och med den 24 september 1919 vara poliskommissarie vid fästningspolispersonalen med rätt att åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och författningar åtföljde denna beställning, ävensom kungjort utnämningen å kommandantsorder, som bragts till Clementz' kännedom, samt Clementz, som med hänsyn till vad sålunda förekommit varit pliktig vid laga ansvar att inställa sig i Boden för att utöva tjänsten, efter åtnjuten permission inträtt i tjänst den 13 oktober 1919 och sedermera under någon tid utövat befattningen, ty och som på grund härav och då utnämningen trätt i kraft såsom en av militär myndighet given befallning och i vart fall någon särskild tid för klagan över sådan utnämning icke funnes stadgad, vadan i förevarande fall utnämningens giltighet icke kunde antagas hava varit betingad av laga kraft å

beslutet, annat icke kunde anses än att Clementz efter inträdet i tjänst såsom poliskommissarie innehåft ordinarie anställning på staten för polispersonalen i Boden, och Clementz vid sådant förhållande icke kunnat avskedas eller eljest avföras ur rullorna annat än av särskilda i lag fastställda anledningar; alltså och då emellertid Kungl. Maj:t utan sådan anledning, som sålunda åsyftades, sedermera meddelat beslut, som föranlett, att Clementz från och med den 20 mars 1920 försatts ur tjänst, samt Kronan vid sådant förhållande icke kunde undgå att ersätta Clementz för den förlust i inkomst, som Clementz genom Kungl. Maj:ts ifrågavarande åtgärd lidit, och Kronan icke haft något att erinra mot storleken i och för sig av det av Clementz uti sådant avseende för tiden från och med den 20 mars 1920 till den 1 maj 1928 slutligen fordrade belopp å 34 624 kronor 1 öre, men Clementz' i övrigt i målet framställda skadeståndsanspråk måste anses sakna fog, prövade rådhusrätten rättvist i så måtto bifalla Clementz' talan, att Kronan förpliktades att genast mot kvitto till Clementz utgiva 34 624 kronor 1 öre jämte fem procent årlig ränta därå från stämmningsdagen den 4 juni 1928, till dess betalning skedde; och skulle Kronan tillika ersätta Clementz' rättegångskostnader med skäligen ansedda 1 200 kronor jämte vad Clementz visade sig hava utgivit i lösen för rådhusrättens protokoll i målet.

Svea hovrätt, varest målet fullföljdes, prövade emellertid i dom den 3 maj 1929 rättvist att på anförda skäl, med ändring av rådhusrättens dom, ogilla Clementz' i målet förda talan.

Kungl. Maj:t i *högsta domstolen*, varest Clementz fullföljde sin talan, anförde i dom den 1 februari 1930 följande.

I målet är upplyst, att kommandantens i Boden beslut den 15 september 1919, varigenom Clementz utnämns till poliskommissarie vid fästningspolispersonalen i Boden, blivit på anförda besvär undanröjt genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 december samma år, samt att Clementz sedermera allenast varit förordnad att tills vidare intill dess tjänsten bleve med ordinarie innehavare besatt uppehålla densamma, vilket förordnande upphörde den 20 mars 1920, då annan person till tjänsten utnämndes.

Vid sådant förhållande och då Clementz icke kan därå att, innan Kungl. Maj:ts berörda beslut gavs, kommandanten för honom utfärdat fullmakt å tjänsten och inkallat honom till tjänstgöring grunda rätt att ändock varda bibehållen vid de med tjänsten förenade löneförmåner,

samt även om det finge anses att kommandanten genom nämnda åtgärder eller i annat avseende förfarit felaktigt, Kronan i allt fall icke är ersättningskyldig för Clementz därigenom tillskyndad skada,

prövar Kungl. Maj:t lagligt fastställa det slut, vari hovrätten stannat.

Genom beslut den 6 februari 1942 har Kungl. Maj:t avslagit en av Clementz gjord ansökning om resning i förenämnda mål.

I *motion nr II: 387* till 1930 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte medgiva, att till Clementz finge utbetalas det i rådhusrättens dom omförmälda beloppet 34 624 kronor 1 öre jämte ränta ävensom ytterligare ett belopp av 1 286 kronor 50 öre, motsvarande Clementz' rättegångskostnader m. m.

Till stöd för den i motionen gjorda hemställan anförde motionärerna bland annat följande.

Clementz är genom myndigheternas (Kungl. Maj:ts och kommandantens) åtgärder utan egen skuld berövad sitt levebröd och står för närvarande in-

för fullständig ruin med en sjuklig hustru och en sjuårig son att försörja. Även om man kan hava den uppfattningen, att ingen bestämd ämbetsman kan lastas för att utvecklingen gestaltat sig på detta olyckliga sätt, och även om det är uppenbart, att från myndigheternas sida denna utveckling aldrig varit åsyftad, så måste man dock säga sig, att i förevarande fall, om någonsin, borde föreligga skyldighet för staten att träda hjälpande emellan. Utsikterna för Clementz att slå sig fram på en ny bana äro icke stora. Och även om han skulle lyckas erhålla en tillfredsställande anställning, kan han aldrig på egen hand repa sig ur den ekonomiska misär, vari han genom ett oblikt öde råkat. Ett kraftigt och tillräckligt kraftigt handtag från det allmänna är här, om någonstädes, motiverat.

1930 års riksdag (skriv. nr 213) beslöt i anledning av motionen att be- myndiga Kungl. Maj:t att till Clementz utbetala ett belopp av 20 000 kronor såsom ersättning för honom åsamkade förluster, under förutsättning att Clementz visade, att han träffat ackord med sina fordringsägare.

Riksdagen anförde i ärendet bland annat följande.

Av den av motionärerna förebragta utredningen synes riksdagen framgå, att Clementz utan eget förvållande genom vissa av vederbörande myndigheter vidtagna åtgärder kommit att bliva lidande och försatts i en sådan situation, att hans ekonomi blivit allvarligt rubbad. Även om Clementz' ersättningsanspråk gent emot Kronan genom Kungl. Maj:ts dom den 1 februari 1930 lämnats utan bifall, torde dock starka billighetsskäl kunna anföras för att någon gottgörelse lämnas Clementz för de förluster, som drabbat honom.

I en jämväl till 1930 års riksdag väckt *motion II: 388*, vilken dock icke föranledde någon riksdagens åtgärd, hemställdes, att Clementz måtte — utöver den engångsersättning, som avsåges i motionen II: 387 — komma i åtnjutande av årligt understöd å 4 000 kronor för ettvarvt av åren 1929 och 1930, dock med avdrag för den inkomst, han kunde för sistnämnda år erhålla i statens eller kommunal tjänst. I motiveringen för yrkandet i motionen II: 388 anfördes, att Clementz varit arbetslös, alltsedan anställningen såsom tulldetektiv upphörde med utgången av år 1928, samt att han vore i oavvisligt behov av understöd till sitt och sin familjs uppehälle i avbidan på att han erhöle annan anställning.

En vid 1931 års riksdag väckt motion (II: 262) om ytterligare ersättning åt Clementz blev av riksdagen avslagen.

I särskilda till Kungl. Maj:t ställda, den 15 augusti 1946 dagtecknade skrifter har Clementz anhållit, *dels* att tjänste- och familjepensionsrätt måtte tillerkännas honom som om han avgått från beställning såsom kapten å aktiv stat och kunnat åberopa för hel tjänstepension erforderligt antal tjänstår, *dels ock* att han måtte komma i åtnjutande av ytterligare ersättning av statsmedel för den skada han lidit genom upphävandet av utnämningen till fästningspoliskommissarie.

I en senare till finansdepartementet ingiven skrift har Clementz förklarat sig avstå från vidare ersättningsanspråk gentemot statsverket, därest hans ansökan i fråga om pensionsrätt bleve bifallen.

Försvarets civilförvaltning har i den 25 oktober 1946 dagtecknat utlåtande över nyssberörda ansökningar anført i huvudsak följande.

Något med det föreliggande jämförligt fall inom statsförvaltningen torde knappast kunna påvisas. Det synes uppenbart, att Clementz utan eget förvållande genom vissa av vederbörande myndigheter vidtagna åtgärder tillskyndats ekonomisk förlust och bragts i en sådan situation, att han under långa tidsperioder haft stora svårigheter att försörja sig och sin familj. Statsmakterna hava även beaktat förhållandet och genom olika åtgärder sökt hålla Clementz skadeslös härför. Förutom att Clementz av 1930 års riksdag tillerkänts ersättning å 20 000 kronor har han — sedan det visat sig omöjligt att bereda honom annan lämplig statsanställning — erhållit försörjningsmöjligheter genom tjänstgöring såsom reservofficer.

Vad pensionsfrågan beträffar får försvarets civilförvaltning erinra, att föredragande departementetschefen i proposition 1937:50 (s. 12) angående bestridande av kostnaderna för Clementz' inbeordrande till tjänstgöring vid försvarsväsendet, förklarat, att det syntes honom skäligt, att Clementz erhöle möjlighet till fortsatt tjänstgöring intill den 1 oktober 1947 eller den dag, då Clementz skulle hava uppnått pensionsåldern i befattningen såsom poliskommissarie vid fästningspolisen i Boden. Med den inställning statsmakterna visat gentemot Clementz i fråga om hans utkomstmöjligheter synes det följdriktigt och även skäligt, att Clementz tillerkännes pensionsförmåner motsvarande vad som skulle hava utgått, därest han bibehållits vid anställningen såsom poliskommissarie. I sådant fall skulle Clementz vid beräknad uppnådd pensionsålder den 1 oktober 1947 hava grundlagt rätt till tjänste- och familjepension enligt allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena såsom befattningshavare i lönegrad Ca 17, till vilken lönegrad ifrågasvarande poliskommissariebefattning var hänförlig. Då Clementz med tillgodoräknande av två tredjedelar av tjänstgöring vid Malmö poliskår under tiden 1 augusti 1913—18 september 1919 kan antagas hava erhållit för hel pension i nämnda poliskommissariebefattning erforderligt antal tjänstår, synas pensionsförmånerna böra beräknas efter fullt antal tjänstår. Med hänsyn till omständigheterna torde någon reducering på grund av icke verkställda pensionsavdrag icke böra ifrågakomma. Det förhållandet att Clementz år 1929 utbekommit ett belopp motsvarande kapitaliserade värdet av honom enligt vederbörlig reservbefälsförordning tillkommande reservpension torde, enär dylik pension regelmässigt får förenas med tjänstepension och reservpensionen beträffande Clementz grundats på av honom före den 28 juli 1930 fullgjord tjänstgöring, icke böra medföra någon reducering av de ifrågasatta pensionsförmånerna, i all synnerhet som kapitalbeloppet av Clementz torde hava förbrukats för hans och hans familjs uppehälle under tid, då han saknade arbetsinkomst. Civilförvaltningen har från poliskammaren i Malmö erhållit uppgift, att Clementz icke är berättigad till några pensionsförmåner från Malmö stad på grund av sin tjänstgöring vid Malmö poliskår.

I anslutning till vad sålunda anförts har civilförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för beredande åt Clementz av rätt till tjänste- och familjepensionsförmåner i likhet med vad som enligt allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena tillkomma befattningshavare i den lönegrad, till vilken fästningspoliskommissariebefattningen varit hänförlig. Vad ansökningen om ytterligare skadestånd beträffar funne civilförvaltningen, därest Clementz komme i åtnjutande av pensionsförmå-

ner i enlighet med vad ämbetsverket ifrågasatt, skäl icke föreligga att tillmötesgå densamma.

Statskontoret har i utlåtande den 11 februari 1947 anfört, att ämbetsverket med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter icke ville motsätta sig, att statsverket beredde Clementz pension från den tidpunkt hans tjänstgöring vid försvarsväsendet komme att upphöra. På sätt försvarets civilförvaltning föreslagit borde pensionen bestämmas med utgångspunkt från tjänstepensionsunderlaget för den lönegrad, till vilken fästningspoliskommissariatjänsten varit hänförd, samt beräknas efter fullt antal tjänstår. Med hänsyn till att Clementz icke vidkänts pensionsavdrag borde enligt statskontorets mening sedvanlig reduktion med tio procent ske av pensionsbeloppet.

I likhet med försvarets civilförvaltning har statskontoret ansett särskild ersättning åt Clementz utöver pensionen icke böra ifrågakomma.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår föreligga i detta ärende alldeles särskilda omständigheter. Dessa synas mig tala för att ett beslut om pension i förevarande fall icke begränsas att avse tjänstepension med visst belopp åt Clementz själv utan erhåller formen av medgivande av tjänste- och familjepensionsrätt för Clementz, såsom om han innehaft pensionsberättigande befattning. Med hänsyn till att Clementz sedan en lång följd av år tjänstgjort såsom kapten med åtnjutande av avlöning efter samma lönegrad och löneklass, som om han varit kapten på aktiv stat, och med beaktande även av övriga föreliggande förhållanden synes mig härvid pensionsrätten böra anknytas till pensionsnivån för kapten. För dylik beställningshavare utgöra tjänstepensionsunderlag (begynnelseunderlag) och familjepensionsunderlag enligt 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen 8 160 respektive 3 312 kronor. Till jämförelse må nämnas, att sagda underlag för befattning, motsvarande fästningspoliskommissariatjänsten, utgöra 6 360 respektive 2 628 kronor. På sätt myndigheterna förordat bör Clementz anses innehava för hel pension erforderligt antal tjänstår. Någon reduktion av pensionsförmånen i anledning av att Clementz icke haft att vidkännas pensionsavdrag synes mig icke böra ifrågakomma.

Den av Clementz gjorda framställningen om ytterligare ersättning för lidna förluster genom upphävandet av utnämningen till poliskommissarie torde icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kaptenen i livgrenadjärregementets reserv Ernst Alfred Clementz må åtnjuta tjänste- och familjepensionsrätt, såsom om han innehaft beställning som kapten å aktiv stat och kunnat åberopa för hel tjänstepension erforderligt antal tjänstår.

2:o.

Byråchefen Ernst Vilhelm Sundströms efterlevande. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Sundström var född den 14 oktober 1904;

att han omkom genom flygolycka under tjänsteresa den 12 februari 1948;

att han år 1928 avlade civilingenjörsexamen vid tekniska högskolan i Stockholm;

att han var förordnad såsom vägingenjörsassistent i Värmlands län under tiden 26 september 1930—31 mars 1934 och såsom biträdande ingenjör för ödebygdsvägarna i Västerbottens län under tiden 1 april 1934—30 juni 1935;

att han från och med den 1 juli 1935 utnämndes till biträdande vägingenjör i Jämtlands län;

att han under tiden 17 oktober 1938—30 juni 1939 på förordnande uppehöll befattningen såsom förste byråingenjör i kommunikationsdepartementet och den 12 maj 1939 utnämndes till ordinarie innehavare av samma befattning från och med den 1 juli samma år (lönegrad Ca 29 enligt statens allmänna avlöningsreglemente);

att han av Kungl. Maj:t förordnats att under tiden 1 juli 1943—30 juni 1944 vara extra byråchef samt från och med den 1 juli 1944 byråchef för tekniska ärenden i kommunikationsdepartementet (lönegrad Cr 10 enligt statens allmänna avlöningsreglemente);

att han under tiden 1 januari 1945—31 januari 1947 var förordnad såsom avdelningschef hos statens arbetsmarknadskommission;

att han av Kungl. Maj:t förordnats att från och med den 1 februari 1947 tills vidare såsom sakkunnig inom folkhushållningsdepartementet bereda och föredraga ärenden, som av departementschefen överlämnades till honom för handläggning;

att han för fullgörande av sistnämnda uppdrag från och med den 1 januari 1948 ägde åtnjuta dels avlöningsförmåner, motsvarande dem som enligt statens allmänna avlöningsreglemente tillkomma tjänsteman i lönegraden Cr 10, dels ock ett särskilt arvode av trehundra kronor i månaden;

samt att han vid sin död efterlämnade änkan Karin Sofia Sundström, född Mörk, vilken är född den 5 februari 1904, samt fyra minderåriga barn Eric Vilhelm, född den 8 januari 1933, Britta Margareta, född den 25 mars 1934, Lars Åke, född den 22 december 1936, samt Sven Arne, född den 16 februari 1939.

Den av Sundström år 1939 tillträdde och av honom alltintill dödsfallet innehavda ordinarie fullmaktstjänsten såsom förste byråingenjör i kommunikationsdepartementet är förenad med pensionsrätt med ett familjepensionsunderlag av 3 696 kronor enligt 1947 års allmänna familjepensionsreglemente. Däremot ägde Sundström icke pensionsrätt vare sig i

egenskap av byråchef i sagda departement — ehuru byråchefsbefattningen var ordinarie tjänst — eller på grund av anställningarna i statens arbetsmarknadskommission och i folkhushållningsdepartementet.

Den familjepensionsrätt, som sålunda tillkommer Sundströms efterlevande, kan icke anses svara mot den ställning Sundström i realiteten intagit i tjänstehänseende. Med hänsyn härtill och till det utomordentliga sätt, varpå han fullgjort sina betydelsefulla uppgifter, och med beaktande tillika av de tragiska förhållanden, under vilka han — stadd i tjänsteresa — ryckts bort, anser jag mig böra förorda, att åt Sundströms efterlevande utverkas bättre förmåner i pensionshänseende än som tillkomma dem, om det för Sundström i egenskap av förste byråingenjör gällande familjepensionsunderlaget lägges till grund för pensionsbestämningen. För egen del anser jag ett medgivande för Sundströms efterlevande att åtnjuta familjepension, såsom om Sundström innehaft befattning i lönegraden Co 14 enligt statens allmänna avlöningsreglemente, innebära en skäligen avvägning av pensionsförmånen.

Jag vill i detta sammanhang även framhålla, att enligt vad jag inhämtat Sundströms efterlevande jämlikt av riksförsäkringsanstalten tillämpade principer för beräkning av olycksfallslivränta för närvarande icke hava att påräkna dylik livränta.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vid bestämmandet av familjepension åt byråchefen Ernst Vilhelm Sundströms efterlevande skall så anses, som om Sundström varit befattningshavare i lönegrad Co 14 enligt statens allmänna avlöningsreglemente.

3:o.

Förre trafikchefen vid Borås—Jönköpings järnvägsaktiebolag John Teodor Hellroth. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Hellroth är född den 9 augusti 1879 och således 68 år gammal;

att han enligt avtal, senast den 28 mars 1934, med Borås—Jönköpings järnvägsaktiebolag anställts att till och med utgången av år 1944 vara järnvägens trafikchef med skyldighet att jämväl utföra på befattningarna som bolagets verkställande direktör och sekreterare i styrelsen ankommande göromål samt med rätt till en årslön av 15 000 kronor jämte vissa förmåner, värderade till 1 500 kronor för år;

att — i samband med förhandlingar om statsövertagande av bolagets järnväg — ny överenskommelse den 13 december 1935 träffats mellan bolagets styrelse och Hellroth, enligt vilket avtal Hellroths anställning skulle upphöra från och med den fardag (den 1 april eller 1 oktober), som infölle näst efter tre månader från det järnvägen Ulricehamn—Jönköping blivit öppnad för allmän trafik och övertagits av statens järnvägar,

samt Hellroth såsom ersättning för mistade löneförmåner skulle äga uppbära 9 000 kronor för år under tiden från anställningens upphörande intill den 9 augusti 1942, då han uppnådde 63 års ålder och bleve berättigad till pension från enskilda järnvägarnes pensionskassa, samt 2 700 kronor för år under tiden därefter till den 9 augusti 1944, då bolagets ersättnings-skyldighet skulle upphöra;

att enligt ett den 6 och 7 februari 1936 dagtecknat tillägg till avtalet den 13 december 1935 Hellroth skulle från den tidpunkt, då hans anställning hos bolaget enligt sistnämnda avtal skulle upphöra, intill den 9 augusti 1942 vara skyldig mottaga anställning vid Borås—Jönköpings järnväg eller vid statens järnvägar, under förutsättning att för honom lämplig tjänstgöring kunde beredas, i vilket fall Hellroth förutom de i nyssnämnda avtal angivna förmånerna skulle åtnjuta de övriga särskilda förmåner, som tillkomme närmast likställd ordinarie tjänsteman vid statens järnvägar, såsom semester, fribiljetter, sjukvård och dylikt;

att han den 1 mars 1940 övergått i statens järnvägars tjänst i samband med att bandelen Ulricehamn—Jönköping införlivades med det statliga järnvägsnätet och därefter tjänstgjort vid statens järnvägar till förenämnda den 9 augusti 1942;

att han efter avgången ur statens järnvägars tjänst i egenskap av delägare — sedan 1 juli 1906 — i enskilda järnvägarnes pensionskassa, vilken kassa övertagits av staten den 1 juli 1945, uppburit en enligt kassans reglemente beräknad pension av 6 300 kronor för år, vartill kommit från statens järnvägar författningsenligt utgående dyrtidstillägg med 80 kronor för månad;

att han under tiden 1 oktober 1940—9 augusti 1944 åtnjutit ersättning enligt avtalet den 13 december 1935 jämte tilläggsbestämmelserna till detta avtal;

att han ingått giftermål den 9 december 1937 eller således vid 58 års ålder;

att äktenskapet på grund av Hellroths ålder vid dess ingående enligt stadgarna för enskilda järnvägarnes pensionskassa icke medfört familjepensionsrätt;

samt att hustrun är född år 1905 och att makarna hava en son, född år 1943.

Hos Kungl. Maj:t har Hellroth i en den 27 januari 1947 dagtecknad skrift anhållit, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att hans efterlevande finge komma i åtnjutande av familjepension i huvudsaklig överensstämmelse med vad som utginge till efterlevande efter tjänsteman i motsvarande ställning vid förutvarande enskild järnväg. Till stöd för ansökningen har Hellroth anfört i huvudsak följande.

Enär Hellroth enligt överenskommelserna med Borås—Jönköpings järnvägsaktiebolag skulle åtnjuta de särskilda förmåner, som tillkomme närmast likställd ordinarie tjänsteman vid statens järnvägar, och då enligt allmänna familjepensionsreglementet äktenskap, ingånget före 60 års ål-

der, grundlade familjepensionsrätt, hade han alltsedan sitt äktenskaps ingående haft den bestämda uppfattningen, att hans efterlevande skulle få familjepension enligt bestämmelserna i allmänna familjepensionsreglementet. För att tillmötesgå vederbörande statliga myndigheter hade han under tecknat de i ärendet omförmälda överenskommelserna och därigenom under tiden 1 oktober 1940—31 december 1944 fått vidkännas en inkomstminskning på omkring 33 000 kronor, vilket belopp skulle kunnat utgöra ett avsevärt bidrag till de efterlevandes uppehälle. Till enskilda järnvägarnes pensionskassa hade för Hellroth inbetalats tjänste- och familjepensionsavgifter till belopp av 50 737 kronor, varav han själv erlagt 23 062 kronor. Även till statens järnvägar hade han i pensionsavgifter inbetalat ett jämförelsevis stort belopp.

Järnvägsstyrelsen har i utlåtande den 12 februari 1947 tillstyrkt beredande av familjepensionsrätt för Hellroth och därvid anfört bland annat följande.

Hellroth hade vid äktenskapets ingående den 9 december 1937 redan uppnått 58 års ålder. Jämlikt då gällande bestämmelser medförde äktenskap, ingånget efter fyllda 50 år, icke familjepensionsrätt i enskilda järnvägarnes pensionskassa. I senare, från och med den 1 juli 1940, gällande reglemente för kassan hade genom en ny bestämmelse möjlighet öppnats för delägare, som vid tiden för äktenskapets ingående fyllt 50 men ej 55 år, att mot särskild avgift bereda sina efterlevande pensionsrätt. Hellroths levnadsålder den 9 december 1937 hade emellertid överstigit även 55 årsgränsen.

De i Hellroths ansökning lämnade uppgifterna rörande storleken av erlagda pensionsavgifter och det belopp, varom Hellroth ifråga om löneförhöjningar under tiden 1 oktober 1940—31 december 1944 gått miste genom statsförvärvet av järnvägen Borås—Jönköping, kunde av styrelsen vitsordas, dock med den ändring, att — enär sammanlagda beloppet av de av Hellroth under nämnda tid uppburna löne- och pensionsförhöjningarna uppgått till 39 040 kronor — det belopp, varom han gått miste, utgjorde omkring 31 000 kronor.

De för Hellroth av honom själv och hans arbetsgivare till enskilda järnvägarnes pensionskassa under årens lopp inbetalade pensionsavgifterna kunde visserligen icke i och för sig utgöra grund för anspråk på förhöjningar utöver de i kassans reglemente respektive i överenskommelsen om kassans förstatligande fastställda, men å andra sidan syntes det styrelsen med hänsyn till av Hellroth utan hans förvällande mistade avlöningsförhöjningar och jämväl med beaktande av övriga i framställningen åberopade omständigheter — såsom att statsövertagandet av järnvägen minskat Hellroths möjligheter att i annan ordning sörja för sina efterlevandes bärning — icke obilligt, att någon kompensation bereddades honom i den form, som framställningen avsåg, nämligen att hans efterlevande erhöles rätt till familjepension.

Därest Hellroth varit familjepensionsberättigad enligt reglementet för enskilda järnvägarnes pensionskassa, skulle hans eventuellt efterlevande maka — utan pensionsberättigat barn — tillkommande pension inklusive 10 procents förhöjning jämlikt nyssberörda förstatligande-överenskommelse uppgå till ett belopp av 3 267 kronor, varjämte statliga tilläggsförhöjningar, beräknade enligt nuvarande grunder och indexläge, skulle utgå med sammanlagt 15,95 kronor för månad räknat.

Enär Hellroth icke kvarstätt i statens järnvägars tjänst vid tidpunkten för statens övertagande av enskilda järnvägarnes pensionskassa, kunde en-

ligt styrelsens mening familjepension med tillämpning av bestämmelserna i allmänna familjepensionsreglementet nu icke ifrågakomma. Den av Hellroth åberopade, i sistnämnda reglemente stadgade maximialdern — 60 år — för ingående av äktenskap, medförande rätt att åtnjuta familjepension enligt samma reglemente, syntes således få anses irrelevant i förevarande fall.

På grund av vad sålunda anförts och då styrelsen ansåge skäl föreligga, att Hellroth i anslutning till hans delägarskap i enskilda järnvägarnes pensionskassa medgaves rätt till familjepension, ville styrelsen tillstyrka, att Hellroth förklarades berättigad till samma familjepensionsrätt för sina efterlevande, som skulle hava tillkommit honom, om han vid äktenskaps ingående före fyllda 55 år förvärvat sådan förmån.

Statskontoret har i utlåtande den 4 mars 1947 anført, att statskontoret med hänsyn till i ärendet föreliggande särskilda omständigheter icke ville motsätta sig bifall till den gjorda framställningen på sätt järnvägsstyrelsen tillstyrkt.

Med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst angående de omständigheter och villkor, under vilka Hellroth avgått från den av honom innehavda trafikchefsbefattningen hos Borås—Jönköpings järnvägsaktiebolag, ävensom till i övrigt föreliggande förhållanden synes mig fog förefinnas för förslaget, att viss kompensation beredes Hellroth och att detta sker i den form att familjepensionsrätt tillförsäkras honom för hans eventuella efterlevande. För egen del vill jag såsom skälig avvägning av familjepensionsförmånen förorda, att familjepensionsrätt beredes Hellroth, såsom om han innehaft befattning, för vilken enligt 1947 års allmänna familjepensionsreglemente gäller ett familjepensionsunderlag av 3 048 kronor, och i befattningen kunnat åberopa för hel pension erforderligt antal tjänstår.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre trafikchefen vid Borås—Jönköpings järnvägsaktiebolag John Teodor Hellroth må åtnjuta familjepensionsrätt, såsom om han innehaft befattning vid statens järnvägar, för vilken enligt 1947 års allmänna familjepensionsreglemente gäller ett familjepensionsunderlag av 3 048 kronor, och i befattningen kunnat åberopa för hel pension erforderligt antal tjänstår.

Vad föredraganden under punkterna 1:0—3:0 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Olov Sommar.
